

Dragoș Marian Rădulescu

**ELEMENTE
FUNDAMENTALE
DE DREPT**

Universul Juridic
București
- 2011 -

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2011, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
RĂDULESCU, DRAGOȘ MARIAN
Elemente fundamentale de drept pentru studenții
facultăților cu profil economic / Dragoș-Marian
Rădulescu. – București : Pro Universitaria, 2011
Bibliogr.
ISBN 978-973-127-710-3

34(075.8)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.665**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15;**
0726.990.184

DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

CAPITOLUL I

CONCEPTUL DREPTULUI

1.1 Apariția dreptului

Viața oamenilor în cadrul societății a impus de-a lungul timpului stabilirea unui mod de comportament care să permită fiecărei persoane să-și îndeplinească propriile dorințe și aspirații, fără a le distruge pe ale celorlalți.

Un astfel de mod de comportament, ce limitează libertatea absolută a persoanei, nu a putut să fie impus de colectivitate decât prin intermediul amenințării cu o sancțiune exterioară, dată, inițial, de religie, și, în final, de către stat prin intermediul obiceiurilor și, ulterior, a normelor, deoarece regulile stabilite trebuiau să-și găsească un cadru minim de legitimitate pentru a putea fi condiția existenței comunității.

Cadru de legitimitate pe care, noi, îl numim astăzi, în mod generic, „**drept**” și pe care îl întâlnim, de altfel, și în alte limbi, cu aceeași semnificație: *droit* (franceză), *diritto* (italiană), *derecho* (spaniolă), *recht* (germană), *right* (engleză), provenind din latinescul *directus* care înseamnă drept, orizontal - direct sau linie dreaptă.

Cu precizare că în limba latină însă, cuvântul care corespunde substantivului „drept”, era **jus** (drept, dreptate, lege), mult mai apropiat de ceea ce reprezintă dreptul pentru noi.

Dreptul înseamnă însă mai mult decât atât, fiind o știință, o tehnică, dar și o artă în același timp, adică un ansamblu de mijloace pe care le întrebunțează instituțiile statului care creează sau care aplică dreptul, deoarece regulile juridice impun obligații, organizează funcționarea generală a statului și a societății și oferă posibilitatea valorificării unor interese ale

individului, recunoscând capacitatea participării individuale în diferitele relații sociale existente în societate¹.

Din această cauză totalitatea normelor juridice aflate în vigoare (active) dintr-un stat, poartă denumirea de „**drept pozitiv**”, un drept aplicabil imediat și continuu, obligatoriu și susceptibil a fi adus la îndeplinire prin forța coercitivă a statului ca o îndreptățire legitimă a unor instanțe special abilitate.

În afara acestei accepțiuni, cuvântul drept mai semnifică și facultatea de a-ți apăra împotriva terților un anumit interes, legal protejat; aceasta este „**dreptul subiectiv**” ce implică categoria de libertate, fiind cuprins în declarațiile asupra drepturilor omului.

În vorbirea curentă însă, prin „drept”, oamenii au în vedere, în special, sensul de „**drept-proprietate**” (dreptul de vot, dreptul la concediu, etc.), cu toate că acest cuvânt mai este asociat, ca adjectiv, și în **aprecierile de natură morală** (de exemplu: om drept, acțiune dreaptă, pedeapsă dreaptă), într-o accepțiune ce excede noțiunii de drept obiectiv sau subiectiv și constituie unul din modurile de reflectare în plan social a existenței umane.

Trebuie făcută precizarea că în afara termenului de drept literatura de specialitate mai întrebuințează și termenul de „**juridic**”, care poate fi utilizat atât ca adjectiv (normă juridică, raport juridic) cât și ca termen generic pentru tot ceea ce înseamnă relații sociale reglementate de drept.

1.2 Metode de studiu ale dreptului.

Existența dreptului este strâns legată de existența vieții în societate, dreptul fiind considerat încă din antichitatea romană un produs al societății, conform dictonului latin „*ubi societas*

---

¹ Momcilo Luburici „**Teoria generală a dreptului**”, Editura Oscar Print, București, 2004, pag. 48.

ibi jus” (acolo unde este societate este și drept)² și făcând parte din științele sociale.

La fel ca pentru studierea oricărei științe sociale, și în studierea dreptului se folosesc anumite metode de studiu care sunt definite în mod sumar ca fiind un ansamblu de tehnici, mijloace și procedee utilizate în procesul de cunoaștere a unui fenomen, ele nu sunt altceva decât căi de aflare a caracteristicilor respectivului fenomen.

Cele mai importante **metode de studiu** utilizate în procesul de cunoaștere a dreptului sunt:

a) **Metoda istorică** – apărută din necesitatea studierii evoluției fenomenului juridic, a instituțiilor juridice, are drept scop cunoașterea cu exactitate a condițiilor social-economice și politice care au stat la baza apariției sau modificării unei instituții juridice (de exemplu când a apărut căsătoria, care era vârsta de căsătorie în antichitate, în Evul Mediu și care este în prezent etc.) sau a unei legii (de exemplu modificările suferite de-a lungul timpului de Constituția României).

Această metodă caracteristică mai ales cercetătorilor din domeniul dreptului este extrem de utilă atât pentru teoreticieni și pentru cei implicați în procesul de creare a dreptului, ajutându-i să înțeleagă care sunt condițiile care au dus la apariția unei legi, cât și pentru practicieni, cărora le oferă posibilitatea de a interpreta în mod corect legile.

b) **Metoda sistematică** – care mai este denumită și metoda comparativă și care are drept scop cercetarea întregului sistem de drept, plecând de la compararea reglementărilor existente în anumite etape de timp sau prin compararea unor sisteme diferite de drept pentru a vedea care sunt avantajele sau dezavantajele oferite de fiecare variantă.

---

² I. Ceterchi, I Craiovan „Introducere în Teoria generală a dreptului”, Editura All, București, 1993, pag. 5.

Metoda sistematică este o metodă extrem de utilă mai ales atunci când este vorba de adoptarea legislației străine și de posibilitatea aplicării acesteia în condițiile concrete oferite de fiecare stat, ce are o tradiție, o istorie și, mai ales, obiceiuri diferite.

c) **Metoda cercetării sociologice** – este o metodă ce are drept scop cercetarea din punct de vedere sociologic a impactului pe care poate să-l producă o lege asupra societății, fiind extrem de importantă deoarece presupune studierea comportamentului uman, a dorințelor și nevoilor acestuia, prin intermediul sondajelor, a interviurilor, anchetelor sociale sau a statisticilor și reflectarea acestora în textul legii.

d) **Metoda logică** – este o metodă care îmbină elemente și de la celelalte metode, având drept scop existența unei studierii coerente a instituțiilor juridice și a legilor, printr-o analiză sistematică a tuturor datelor obținute și utilizarea lor pentru obținerea informației dorite.

Denumită și „*regina metodelor de studiu*”, metoda logică are meritul de a fi singura care oferă o privire de ansamblu asupra problematicii studiate.

e) **Metoda cantitativă** – sau matematică este o metodă relativ nouă ce are ca scop folosirea informaticii în studierea dreptului, astăzi calculatorul devenind un partener de lucru fără de care munca juriștilor ar fi extrem de grea, datorită pe de o parte creșterii numărului de legii și pe de altă parte datorită necesității existenței statisticilor cu privire la numărul de infracțiuni, de condamnări, etc. pe care numai calculatorul le poate realiza; dar și datorită apariției Internet-ului care a ajuns să revoluționeze și lumea juridică.

1.3 Definiția dreptului

Plecând de la aceste premize se poate încerca realizarea unei definiții a dreptului, care să încerce să răspundă la întrebarea, aproape filozofică, „Ce este Dreptul?”. Cu

precizarea că, indiferent cât de amplă ar fi această definiție, ea nu va putea niciodată să lămurească toate aspectele legate de fenomenul juridic, fiind întotdeauna susceptibilă de a fi îmbunătățită cu noi și noi aspecte.

Astfel putem defini **dreptul** ca fiind **un ansamblu de norme stabilite sau recunoscute de stat, în scopul reglementării relațiilor sociale conform voinței statului, a căror respectare este garantată de forța coercitivă a statului.**

Așa cum se observă această definiție se axează pe stabilirea acelor trăsături fără a căror existență dreptul nu poate exista, și anume:

a) **dreptul este creația statului**, fiind monopolul statului, ceea ce înseamnă că indiferent dacă normele juridice sunt create de către stat, prin intermediul Parlamentului sau sunt creația unor organizații profesionale sau sociale naționale (cum ar fi Uniunea Națională a Avocaților sau a Notarilor Publici) sau internaționale (N.A.T.O., Uniunea Europeană, etc.) și doar recunoscute de către stat, ele exprimă întotdeauna voința statului, care nu este altceva decât voința generală a societății.

Altfel spus dreptul are un **caracter voliționial**, ceea ce este considerat a fi însăși esența dreptului, deoarece dreptul ne arată modul în care un stat înțelege să stabilească cadrul legal de desfășurare a vieții în societate, prin prisma relațiilor sociale pe le are cu oamenii sau pe care aceștia le au între ei.

b) dreptul are un **caracter social** deoarece omul este singurul subiect al dreptului, singura ființă care poate să înțeleagă și să respecte normele juridice; nici lucrurile și nici animalele neputând să fie subiecte ale dreptului, deoarece nu sunt înzestrate cu rațiune, cu capacitatea de a discerne între datorie, drepturi și obligații, între a respecta sau nu legea, între a te respecta pe tine și a-i respecte și pe ceilalți.

Mai mult între oameni și animale, ca și între oameni și lucruri nu se poate vorbi niciodată de o egalitate juridică, ci

doar de o relație de proprietate în care animalele au întotdeauna numai drepturi și niciodată obligații.

De altfel aceasta este și părerea legiuitorului român care în Codul civil, vorbind despre răspunderea juridică, reglementează la art. 1375 răspunderea juridică a proprietarului unui animal pentru fapta animalului său.

Astfel putem spune că dreptul este creat pentru a reglementa relațiile sociale existente în societate, relații dintre oameni cu privire la familie, la muncă, la comerț etc., ceea ce este considerat a fi însăși rolul dreptului.

c) dreptul este **obligatoriu**, deoarece instituie o conduită care trebuie să fie urmată de către oameni, o conduită tipică și egalitară pentru toată lumea, un mod de comportament ce nu poate fi încălcat de către nimeni.

În cazul încălcării normelor juridice există întotdeauna o sancțiune din partea statului, sancțiune care este aplicată de către instituțiile specializate ale statului (poliție, Parchet, instanțe de judecată, jandarmerie etc.) și care are un dublu rol, de a constrânge oamenii să respecte normele juridice și de a-i sancționa dacă le încalcă.

Astfel spus dreptul are un rol preventiv-sanționator, bazându-se pe constrângerea pe care o exercită statul, cu ajutorul sancțiunilor, asupra cetățenilor săi pentru a-i obliga să respecte normele juridice, dar și un rol educativ bazat pe impresia pe care o produce asupra unui om corect pedeapsa aplicată celui care încalcă normele juridice.

CAPITOLUL II NORMELE SOCIALE

În cadrul societății au existat întotdeauna o serie de reguli de comportament, care au avut ca scop stabilirea unor limite în ceea ce privește conduita umană. Aceste reguli de conduită, creație a societății, au fost impuse membrilor acesteia, pentru o mai bună conviețuire, sub forma **normelor sociale**.

Caracteristica principală a acestor reguli a fost faptul că, fiind creația societății, încălcarea lor a fost sancționată tot de societate, prin sancțiuni verbale, ce au îmbrăcat forma disprețului, muștrării, a oprobriului public sau chiar a izolării sau alungării celui vinovat din cadrul societății și, mai puțin, prin sancțiuni fizice.

Totuși există și cazuri când încălcarea acestor norme sociale este sancționată fizic, existând proverbe românești care spun că „*bătaia este ruptă din Rai*” sau că „*unde dă mama crește*”, prevăzând astfel sancțiuni fizice și nu verbale pentru încălcarea normelor sociale.

Cu toate acestea, fiind o creație a societății, normele sociale preiau una din cele mai importante reguli de conviețuire în societate, și anume faptul că sunt acceptate în mod voluntar de către oameni, datorită convingerilor intime, fără a fi nevoie de o amenințare din partea cuiva și cu atât mai puțin din partea statului.

Majoritatea regulilor sociale au apărut ca urmare a unor experiențe de viață desfășurate pe parcursul vieții mai multor generații de oameni și pot fi, cu ușurință, calificate ca „*înțelepciune populară*” sau „*tezaur de proverbe populare*”.

Apărute în cadrul societății normele sociale îmbracă, în marea lor majoritate, o formă nescrisă, fiind transmise pe cale orală din generație în generație, ca o moștenire neprețuită, sau

așa cum spune un alt proverb românesc „*Cine nu are bătrâni să-i cumpere, iar cine are să-i cinstească*”.

Creație a societății, normele sociale au reflectat întotdeauna trăsăturile societății care le-a dat naștere, fiind diferite de la o societate la alta și de la o perioadă istorică la alta, în funcție de anumiți factori caracteristici fiecărei societăți în parte: mediu geografic, stadiul de dezvoltare istorică, culturală, națională și socială, a existenței sau nu a unei religii majoritare sau a unor structuri statale.

Această ultimă trăsătură este și cea care le-a imprimat normelor sociale, prin definiție conservatoare și tradiționale, un dinamism deosebit care le face și astăzi să fie perfect valabile în cadrul societății, chiar dacă, uneori, promovează conduite ce pot fi considerate contradictorii, sau altfel spus, ceea ce pentru o persoană este bine poate să fie rău pentru altcineva.

Cu toate acestea normele sociale promovează respectul pentru ceilalți prin intermediul respectului pe care fiecare persoană îl datorează, în primul rând, sieși, lucru perfect sesizat și de proverbul românesc care spune că „*ce ție nu-ți place, altuia nu-i face*”.

În cadrul normelor sociale deosebit:

- ✓ **normele tehnice**
- ✓ **obiceiul (privit ca o tradiție populară)**
- ✓ **normele de morală (ce includ și regulile de bună-cuviință)**
- ✓ **normele religioase**
- ✓ **normele organizațiilor sociale.**

2.1 Normele tehnice

Apărute odată cu societatea umană normele tehnice constituie o categorie aparte de norme sociale datorită caracterului tehnic de care dau dovadă, fiind rezultatul experienței a mii și sute de ani de existență umană.